

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ

УДК 378:147:101

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v045.2023.33>*О. В. Скалацька*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1439-8753>*доктор філософських наук, доцент,**професор кафедри журналістики**Національного університету «Одеська юридична академія»*

ДІАЛОГ І ДИСКУСІЯ В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ: ЕВОЛЮЦІЯ МИСЛЕННЯ

Постановка проблеми. Філософія є процесом постійної дискусії, у якій важливо брати участь. Для того, щоб приєднатися до цієї дискусії, необхідно освоїти аргументи, висловлені у минулому. Кожна особа може брати участь у дискусії, але для цього важливо знати, про що говорили учасники та які аргументи вони висловлювали раніше. Головна мета дискусії – обговорення актуальних питань та проблем, які є складними та мають різні точки зору, іноді суперечливі. Через дискусію здійснюється пошук істини шляхом порівняння різних думок та поглядів, створюються умови для відкритого висловлення позицій та ідей. Філософія допомагає нам розвивати критичне мислення та аналізувати інформацію. Значною мірою, філософія, як один із найдавніших видів інтелектуальної діяльності, розвивалася через діалог і дискусію. Від Сократа до сучасних філософських конференцій, обмін думками, взаємна критика і спільний пошук істини є ключовими механізмами розвитку філософського пізнання. Діалог і дискусія стали не тільки методами, але й сутністю самої філософії, яка вимагає активної участі суб'єктів пізнання в процесі відкриття істини. Діалог і дискусія відігравали ключову роль в історії філософського пізнання як форми комунікації, що дозволяють не лише передавати знання, а й відкривати нові горизонти для мислення. Від початків філософії в античній Греції до сучасних течій діалогічної філософії, ці форми взаємодії слугували інструментом для критичного осмислення реальності та пошуку істини.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Дослідження та публікації надбань українських вчених, таких як Ю. М. Вільчинський, С. В. Вільчинська, М. А. Скринник, З. Е. Скринник, С. Н. Грабоський, М. Ю. Русин, І. В. Огородник, Стрілко Д. О., Перун С. П., вказує на великий інтерес до вивчення питання історії філософської думки, історії діалогу та дискусії, як основного філософського інструментарію. За їх переконаннями, дискусія є спільним та активним процесом, що

сприяє підвищенню когнітивної діяльності та знебарвленню тривожності та стриміни. Дискусія має значення як метод обговорення та розв'язання суперечливих питань, що стала важливою формою освітньої діяльності, що стимулює ініціативність студентів та їхнє критичне мислення. Досягнення античних філософів у формуванні правових і політичних доктрин залишаються важливим джерелом натхнення для багатьох вчених у сьогоденні.

Мета статті полягає в осмисленні феноменів дискусії та діалогу як засобу пошуку істини шляхом порівняння різноманітних поглядів та точок зору визначених філософів в історії філософського пізнання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальна філософія здатна виконувати інтегративну функцію у взаємодоповненні різноманітних концепцій. Такими особливостями є дискусійна та діалогічна складові філософського пізнання. У культурі стародавніх цивілізацій відігравав важливу роль пошук істини через дискусію і діалог. В Стародавній Греції особливу увагу приділяли вмінню змагатися і відстоювати свої позиції. Діалектика, яка є мистецтвом ведення діалогу, бесіди і суперечки, була важливою галуззю пізнання. Зенон Елейський розробив метод ведення суперечок, за допомогою яких можна було поставити опонента в складну ситуацію, де його аргументи ставали абсурдними, започаткувавши таким чином умовний відлік еволюції мислення у формі діалогу та дискусій [6]. У філософії античної Греції діалог був центральною формою пізнання і навчання. Основоположниками діалогу у філософії були Сократ і Платон, для яких діалог не лише ставав способом передачі знань, але й способом досягнення істини.

Сократ використовував діалог як засіб майєвтики – методу допомоги співрозмовнику у «народженні» власних ідей. Він вірив, що істина не передається у готовому вигляді, а виявляється через процес запитань і відповідей. Сократ вів діалог

логи на різні теми, від моралі до природи знання, ставлячи провокативні запитання, щоб співрозмовник сам досягнув істини. Сократ вбачав основною метою філософської аргументації пошук і підтвердження абсолютної істини, вважаючи себе людиною, яка нічого не знає, але постійно прагне досягти знань. В інтерактивних обговореннях він вмовляв свого співрозмовника додуматися до розуміння, що навіть він, як вважав, обізнана особистість, не має повного знання. Сократ постійно веде внутрішній діалог з собою, що веде до систематичного суперечності в його думках. У своїх бесідах він піднімав важливе питання про точність вираження наукових понять і визначень, а також розробляв методи для розв'язання цієї проблеми. Відповідна точність у використанні наукової термінології набуває великого значення у періоди становлення та розвитку нових теоретичних концепцій, розвитку нової наукової термінології, щоб забезпечити чітке розуміння нових наукових понять. Діалоги Сократа, у відміну від наукових дискусій Середньовіччя, спрямовані на покритику спроб догматизувати чийсь ідеї та особистісні переконання [2].

Платон, учень Сократа, популяризував філософський діалог як основну форму написання своїх творів. У його діалогах Сократ веде бесіди з різними співрозмовниками, розглядаючи філософські теми, такі як справедливість, чесноти, любов та держава. Діалог у Платона не лише стає засобом комунікації, але й виражає діалектичний процес, через який різні точки зору зіштовхуються і зрештою ведуть до кращого розуміння істини. в Академії Платона, філософський діалог став ключовим методом викладання, а також головною формою його філософських праць. У ранніх діалогах Платон висловив думку, що ідея не може суперечити самій собі у логічному розумінні. Однак філософ також наголошує, що для порозуміння істини потрібно розглядати і навіть розуміти не лише те, що існує, але й те, що може бути усунуте. Ці принципи можна обговорити в діалозі. Платон вважав правдивими два суперечливі твердження: перше взаємоперетворення протилежностей, а друге їх неперетворення. Перше стосується матеріального світу, де кордони між протилежностями зникають під впливом матеріальних інтересів, а друге до ідеального світу істинного буття. Платон вирішував суперечності, показуючи, що вони можуть застосовуватися у різних контекстах [4, с. 43].

У середньовічній філософії розвиток дискусії набув значного значення завдяки схоластичному методу, що став основним інструментом середньовічних філософських шкіл. Середньовічні мислителі, такі як Фома Аквінський, використовували дискусії як основний метод навчання та пошуку істини. Схоластичні диспути будувалися на аналізі контрастних позицій, де одна ідея (теза) про-

тиставлялася іншій (антитеза), після чого формувалося підсумкове судження або синтез. Дискусія допомагала зрозуміти суперечливі аспекти філософських та теологічних питань і знаходити спільні відповіді.

Діалектика у схоластичному мисленні ґрунтувалася на логічному обговоренні. Важливим було не тільки знання, а й спосіб його обґрунтування. Середньовічні філософи розвивали аргументацію як інструмент для ведення філософських диспутів, підкреслюючи раціональність і систематичність дискусійного процесу [10].

Тож, у середньовіччі вчений, філософ, це людина, що має відданість до загальних знань. Обговорення перетворюється на мистецтво аргументації та переконань. Перегляд незаперечного, обговорення незгаданого це основа середньовічних аргументацій. Такі ідеологічні мітки, як еретик, відмова, лексика фізичного тіла були строго заборонені інструкціями. Середньовічні дискусії – це текстові дискусії, аргументація, побудована на згоді. Сильний вплив середньовічної християнської ідеології на філософію та науку підштовхував обговорення як засіб громадського протистояння інакомислячам.

В епоху Нового часу діалог і дискусія залишаються важливими інструментами філософського дослідження, але набувають нових форм у контексті розвитку науки і раціоналізму. Так, Рене Декарт, хоч і не використовував діалогічну форму письма, але активно вів дискусії про методи пізнання і пошуку істини. У своїй «Медитації про першу філософію» Декарт фактично проводить внутрішній діалог, ставлячи під сумнів всі попередні знання, щоб досягти абсолютно певного розуміння через принцип «*cogito, ergo sum*» («Я мислю, отже, я існую») [6, с. 59].

Наступним етапом в еволюції мислення постає епоха Просвітництва, в часи якої філософські дебати набули більш публічного характеру, оскільки філософи, такі як Вольтер, Руссо, Локк, активно обговорювали питання свободи, рівності, права та раціональності. Епоха Просвітництва принесла новий тип філософських дискусій, де раціональний діалог і критика стали основою суспільного й інтелектуального прогресу. Філософи XVIII століття, такі як Іммануїл Кант, Жан-Жак Руссо, Вольтер і Дені Дідро, пропагували ідеї розуму, раціональної аргументації і свободи думки. Вони вважали, що через раціональні дискусії суспільство може досягти істинного пізнання, відкидаючи авторитаризм і релігійний догматизм. Дискусії цього періоду формували основу для розвитку ідей демократії, соціальних контрактів та свободи особистості.

Кант, зокрема, у своїй праці «Критика чистого розуму» підняв важливі питання про межі людського пізнання і необхідність критичного мис-

лення. На думку Канта, процес пізнання полягає у синтезі категорій нашої свідомості та емпіричних даних досвіду, що дозволяє мислити за об'єкт пізнання. Розум розробляє форму знання про природу, як описано у його творах «Логіка» та «Критика чистого розуму», де він пояснює систему категорій розуму і розуміння. Проте, коли розум розглядає трансцендентні питання про «речі-в-собі» (такі як душа, Бог, себе), він невідкладно потрапляє у протиріччя [3]. Філософія, згідно з Кантом, повинна постійно піддавати себе самокритиці, і дискусія є ключовим інструментом цього процесу. Дискусія стає дією, коли учасники не просто обмінюються аргументами, але й готові визнати свої помилки і переглянути власні переконання. Сутність нового типу філософських дискусій, що розвинулися в сучасному інтелектуальному просторі, полягає в тому, що раціональний діалог і критика стали ключовими інструментами для вирішення соціальних, етичних, політичних та наукових питань. Цей тип дискусій виник на основі розвитку просвітницьких ідей, модернізму та подальшого розширення демократичних принципів у суспільстві. Він базується на відкритості, прозорості та інтелектуальній чесності, зосереджених на прагненні до істини та прогресу через конструктивний обмін думками.

Важливим етапом у розвитку філософії та загальної еволюції мислення став діалектичний метод Гегеля, де процес розвитку думки розгортається через триєдину структуру: теза, антитеза і синтез. Для Гегеля розвиток ідей відбувається через конфлікт протилежностей, і цей конфлікт сам по собі є основою руху до істини. Таким чином, діалектика є не тільки інструментом розв'язання суперечностей, а й способом розкриття самої природи реальності.

У ХХ столітті діалог і дискусія стають центральними елементами в багатьох філософських течіях, особливо в герменевтиці, екзистенціалізмі та комунікативній філософії. Такою ключовою теорією щодо еволюції діалогу є концепція відносин «Я-Ти» і «Я-Воно», репрезентована у роботах Мартіна Бубера. Після публікації «Я і Ти» Бубер розвинув ідею діалогу в численних есе та книгах і застосував її до різних дисциплін, включаючи бібліїстику, герменевтику, літературну критику, педагогіку, філософію, політику, психологію, релігієзнавство, філософія релігії, театр (теорія) історія мистецтва, теорія перекладу та соціальна політика [7, с.51]. У діалозі між «Я» і «Ти» людина входить у справжню, безпосередню взаємодію з іншим, що не обмежується лише інструментальним підходом. Це відображає етичний вимір діалогу, де особистість визнається як цілісна, а не як об'єкт. Ганс-Георг Гадамер визначає діалог як центральний момент у пізнанні істини. У його концепції герменевтики процес пізнання відбува-

ється не як односторонній акт, а через зустріч двох «горизонтів» – власного і горизонту іншого. Через діалог відбувається «злиття горизонтів», що дозволяє досягти глибшого розуміння реальності. Процес діалогу є безперервним, оскільки кожна нова зустріч з «іншим» може вносити нові аспекти в наше розуміння. Гадамер також підкреслював, що діалогічний підхід допомагає уникнути догматизму, адже в процесі діалогу істина не є фіксованою і остаточною, вона завжди є відкритою для переосмислення та доповнення новими перспективами. Гадамер підкреслює, що розуміння завжди носить історично обумовлений характер і відбувається в рамках конкретних комунікативних практик [7, с.52].

Однією з основних характеристик нових філософських дискусій є те, що раціональний діалог став не лише формою комунікації між філософами, а й основним інструментом для побудови інтелектуальних і суспільних процесів. Юрген Хабермас є одним з головних мислителів, які розвивали ідеї діалогу та дискусії в контексті комунікативної раціональності. Для Хабермаса філософський діалог – це основа для досягнення взаєморозуміння і вирішення конфліктів у суспільстві [9]. Його концепція передбачає, що дискусія повинна відбуватися на принципах рівності та раціонального обговорення, де всі учасники можуть вільно висловлювати свої аргументи і досягати консенсусу. Для нього суспільний прогрес можливий лише тоді, коли учасники діалогу діють на основі раціональних аргументів і відкриті до взаємної критики. Це забезпечує створення нормативних основ для взаєморозуміння в суспільстві, де громадські дискусії ведуть до досягнення справедливих і моральних рішень. У цьому контексті новий тип дискусій спирається на принцип взаємоповаги та готовності визнати свої помилки або обмеженість позиції, якщо критика іншої сторони виявиться переконливою. Такий підхід до діалогу значно відрізняється від традиційних догматичних моделей, де одна сторона намагалася нав'язати свою позицію без врахування думок іншого.

Критика в нових філософських дискусіях стає не способом знищення опонента, а засобом конструктивного осмислення і вдосконалення ідей. Філософські та суспільні дискусії базуються на принципах відкритості до заперечень, де критика розглядається як необхідний крок у процесі пошуку істини.

Так, Карл Поппер розробив ідею критичного раціоналізму, де наука і філософія мають розвиватися через процес фальсифікації — висловлювання теорій і постійне їх піддання критичному аналізу. Він стверджував, що кожна теорія повинна бути відкрита для критики і готова до перегляду у світлі нових даних чи аргументів.

Такий підхід став центральним у сучасних наукових і філософських дискусіях, де прогрес досягається через постійне вдосконалення знання [5].

Роль «критичної теорії» у суспільних дискусіях підкреслювали і представники Франкфуртської школи (Горкгаймер, Адорно, Маркузе). Вони вважали, що критичний аналіз існуючих соціальних і політичних структур є необхідним для розуміння прихованих форм влади та ідеологій, які впливають на життя людей. Такий критичний підхід до філософії дозволив створити нові форми дискусій, що ставлять під сумнів усталені соціальні норми і цінності [1].

Сучасні філософи відзначають зростання в останні десятиліття інтересу до різних типів дискурсу. Поточні теоретичні дебати в різних дисциплінах демонструють зростаючу важливість часто лише на словах. Діалогічне мислення, як показують ці дискусії, відіграє важливу роль у філософії та критичній теорії, а також у широких галузях літератури, культури та соціальної роботи, включаючи право, релігієзнавство та політологію. Новий поворот у розвиток діалогічної філософії внесли сучасні глобалізаційні процеси, розвиток інформаційних технологій та багатокультурність суспільств, що ставлять перед філософією нові виклики щодо ролі діалогу і дискусії. У світі, де існує безліч різних точок зору, вірувань і культурних практик, діалог стає необхідним інструментом для досягнення взаєморозуміння. Так, у глобалізованому світі діалог між різними культурними групами є ключем до уникнення конфліктів і розвитку толерантності. Діалог у філософії є формою комунікації, яка сприяє не тільки обміну ідеями, але й спільному пошуку істини та стає символом відкритості філософії до різних поглядів і тлумачень, що є надзвичайно важливим для її розвитку. Успіх філософського діалогу залежить від взаємної поваги, інтелектуальної чесності та готовності визнавати недоліки власних аргументів.

Філософський діалог є одним з найважливіших методів пізнання в історії філософії, який дозволяє відкривати нові горизонти мислення через взаємодію між різними учасниками обговорення. Сутність філософського діалогу полягає в тому, що він не просто обмін інформацією, а він спрямований на критичне осмислення і глибоке дослідження проблем, що веде до більшого розуміння істини.

Діалогічний підхід дозволяє учасникам пізнання не лише ділитися знаннями, а й спільно формувати нові концепції та ідеї. Суттєвим моментом у діалозі є можливість взаємного збагачення мислення. У процесі діалогу учасники можуть осягати нові аспекти проблеми, які раніше залишалися невидимими. Діалог часто веде до того, що попередні уявлення або позиції піддаються перегляду і змінюються на більш глибокі або обґрун-

товані. У філософському діалозі акцент робиться на взаємодії між суб'єктами. На відміну від монологу або догматичної передачі знань, діалог передбачає двостороннє спілкування, де обидві сторони є активними учасниками. Кожен учасник діалогу не лише висловлює свою точку зору, але й слухає іншого, вступає у полеміку або синтезує нові знання на основі суперечливих поглядів.

Таким чином, відбувається вирішення однієї з головних цілей філософського діалогу – пошук істини. Це не передбачає однозначного та остаточного вирішення проблеми, а швидше прагнення до розширення розуміння теми або проблеми, що обговорюється. Філософський діалог не завжди призводить до кінцевого рішення, але завжди сприяє поглибленню розуміння предмета обговорення.

Походження думки лежить у протиріччі – не лише з іншими, а й із самим собою (Ерік Хоффер, «Пристрасний стан розуму»). Філософський діалог тісно пов'язаний з ідеєю діалектики – методу пізнання, що будується на протиставленні та примиренні протилежностей. Діалектика, починаючи з античності і особливо в філософії Гегеля, розвивається як спосіб руху думки через конфлікт між тезою і антитезою, що призводить до синтезу – нового, більш глибокого розуміння. Спираючись на концепцію просвітництва Канта, філософія хоче у зв'язку з цим, відповідно до основних умов розуміння запитання. Йдеться про звільнення людей від обмежень, упереджень і сліпої покори усталеним думкам. У контексті філософського діалогу цей процес виглядає як зіткнення різних точок зору або позицій, що допомагає досягти більш широкого бачення. Через діалектичний діалог можна отримати комплексніше бачення проблеми, яке включає як протилежні, так і додаткові аспекти.

Одним з центральних аспектів у філософії діалогу є питання етики взаємодії. Діалог вимагає поваги до думок іншого учасника і відкритості до його позиції. Взаємне визнання суб'єктів є ключовою передумовою для ефективного діалогу, про що писали Мартін Бубер та Еммануель Левінас.

Як ми вище зазначили, Мартін Бубер у своїй роботі «Я і Ти» підкреслює той факт, що справжній діалог можливий лише за умови, якщо між співрозмовниками встановлюється глибокий етичний зв'язок, де кожен учасник визнає іншого як унікальну особистість, а не лише як об'єкт для маніпуляцій або контролю. Діалогічність у Бубера виступає як основа етичного буття і фундамент для глибокого пізнання світу через відносини з «іншим» [7].

В ракурсі «відповідальності» за іншого розглядав діалог Еммануель Левінас. Він вважав, що етичний вимір діалогу вимагає не просто обміну думками, а готовності приймати іншого таким,

яким він є, і враховувати його позицію у своєму пізнанні.

У сучасній філософії діалог залишається важливим методом пізнання, особливо в умовах плюралізму думок та глобалізації. Взаємодія між різними культурами, релігіями та філософськими традиціями вимагає діалогічного підходу, оскільки це дозволяє глибше зрозуміти різні форми мислення і знаходити спільні шляхи до вирішення глобальних проблем. Філософський діалог є невід'ємною частиною пізнання, що дозволяє не лише передавати знання, а й глибше осмислювати реальність через взаємодію з іншими. Він відкриває можливості для критичного мислення, взаємного збагачення та пошуку істини, оскільки розгортається у формі діалектики і взаємного визнання суб'єктів. Через діалог та дискусію філософія розширює свої межі, відкриваючи нові перспективи для пізнання світу.

Сучасна аналітична філософія також активно використовує дискусії як метод. Цей напрямок відрізняється від інших своєю увагою до логіки, точності формулювань і раціональної аргументації. Дискусії у аналітичній філософії часто фокусуються на аналізі мови і поняттєвого апарату, що використовується для опису світу. Наприклад, дебати між філософами науки про природу наукових теорій (Кун, Поппер, Лакатос) значною мірою базуються на аналізі понять і аргументів, що використовуються у цих теоріях. Сучасні філософські дискусії, побудовані на основі раціонального діалогу та критики і сприяють соціальному прогресу. Вони створюють умови для демократичної взаємодії в суспільстві, де різні точки зору можуть бути почуті і враховані. Раціональна дискусія стає інструментом вирішення соціальних конфліктів і запобігання радикалізації.

Сучасні комунікативні технології та глобалізація змінили характер філософських і суспільних дискусій. Інтернет і соціальні медіа надали можливість учасникам з різних частин світу брати участь у обговореннях, що значно підвищило рівень інформованості та швидкість поширення ідей.

Однак це також привело до викликів щодо якості дискусій. В умовах інформаційного перевантаження та постійного потоку нових даних виникає потреба в нових методах критичної оцінки інформації, що обговорюється. Раціональна критика стає ще важливішою у фільтруванні дезінформації та поверхневих аргументів, які можуть заважати конструктивним діалогам.

У цьому контексті роль філософії полягає в розробці нових методів аналізу і критики, які допомагають учасникам дискусій орієнтуватися в складних інформаційних потоках і уникати маніпуляцій та когнітивних помилок.

Висновки. Діалог і дискусія є незмінними елементами філософського пізнання протягом всієї його історії. Вони не тільки дозволяють обмінюватися ідеями, але й сприяють поглибленню розуміння, корекції помилок та пошуку нових шляхів пізнання. Вчені досягли суттєвих результатів у вивченні дискусій, вважаючи діалектичну бесіду засобом розкриття істини через розробку розуміння і визначень, правильне формулювання запитань і проведення обговорень. Вони розробили етичні та психологічні правила обговорень, дослідили відмінність між діалектичними бесідами і софістичними диспутами. Праці античних мислителів заклали основи для подальшого вивчення гносеологічних і логічних причин виникнення та існування різних, іноді суперечливих, поглядів на один і той же предмет. З античності до сучасності, філософія залишається відкритою для діалогу, оскільки саме через обговорення різних точок зору можна наблизитися до істини, яка завжди є рухомою та багатоаспектною.

Новий тип філософських дискусій, що виник у сучасному світі, ґрунтується на принципах раціонального діалогу та критики. Ці дискусії відкриті для множинності точок зору, враховують різні культурні і світоглядні контексти та надають учасникам можливість вдосконалювати свої позиції через конструктивну критику. Такі дискусії стали основою не лише інтелектуального, а й суспільного прогресу, сприяючи розвитку демократичних процесів і вирішенню глобальних проблем.

Література:

1. Берко П. Національна ідея у філософській думці України. Методичний посібник / Павло Берко, Гнат Пітула, Михайло Небелюк. Дрогобич : Коло, 2003. 76 с.
2. Беспалов І. О. Сократ – його філософія та діалогічний метод. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія: Теорія культури і філософія науки. 2019. Вип. 59. С. 34–40.
3. Іммануїл Кант. Твори в 6 томах, вид. 1963–1966, в бібліотеці Теологіка. URL: <https://theologica.pp.ua/subjects/author/%D0%9A%D0%B0%D0%BD%D1%82,%D0%98%D0%BC%D0%BC> (дата звернення: 14.09.2024)
4. Платон. Діалоги. Харків: Фоліо, 2022. 352 с., С. 43
5. Поппер К. Відкрите суспільство і його вороги : у 2 т. Т. 1 / [пер. з англ. О. Коваленка] ; Т. 2 / [пер. з англ. О. Буценка] / Карл Поппер. К. : Основи, 1994 . Т.1. 444 с. ; Т.2. 494 с.
6. Розвиток філософської думки в Україні : навч. посібник [за ред. проф. Ю. М. Вільчинського]. 3-тє вид., перероб. і доп. К. : КНЕУ, 2014. 327 с.
7. Сафонік Л. А. Категоріальне розрізнення понять: «є», «існування», «буття». *Тези звітної наукової конференції філософського факультету* / Відп. за випуск Л. Рижак, Н. Жигайло. Львів. 2024. Вип. 21. 357 с., С. 50–54.
8. Стрілко Д.М., Перун С.В. Дискусія в історії філософського пізнання. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. «Філософія. Педагогіка»* № 2 (5), 2023. С. 28–31.
9. Стружевський В. Онтологія. Київ: Дух І Літера, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2014. 312 с.

10. Філософія середньовіччя. URL: <http://philosophy.srv.if.ua/%D1%84>

Анотація

Скалацька О. В. Діалог і дискусія в історії філософського пізнання: еволюція мислення. – *Стаття.*

Стаття досліджує еволюцію дискусії у контексті філософії з різних історичних періодів. Автор аналізує підходи до цієї проблеми великих мислителів, таких як Сократ, Аристотель, Кант, Гегель та інші. В роботі досліджуються особливості дискурсу в Античності, у Середні віки та в Новий час. Встановлено, що ключовим стимулом для розвитку дискусії було початкове усвідомлення античними філософами внутрішньої діалектики матеріальних, природних та соціальних процесів і явищ. Філософія є дисципліною, яка завжди вимагає активних обговорень та дискусій, більше, ніж будь-яка інша галузь знань. Саме у вільному обміні ідеями та аргументами знаходять своє початку справжні філософські роздуми. Істина часто виникає із суперечок та дебатів, оскільки вони примушують нас переглядати свої погляди та шукати нові підходи до розв'язання проблем. Ця аксіома відображає загальноприйнятий факт у філософському середовищі. Немає іншої галузі людської діяльності, яка була б так суперечливо оцінена, наскільки філософія. Різні школи мислення, філософські течії та ідеології можуть мати дуже відмінні погляди на одну й ту ж проблему, що надає цій галузі особливу розмаїтість та багатогранність. Така різноманітність поглядів стимулює постійний розвиток філософії, розширює наші горизонти та допомагає краще розуміти складні аспекти людського існування. Діалог та діалектична бесіда сприяють усвідомленню об'єктивної правди і досягненню спільної мети, у порівнянні з суперечкою, яка зазвичай є заповнена емоціями і випадками темпераменту, де бажання завдати удару противнику переважає над пошуком правди. Шукаючи істину у дискусіях, люди розвивають нетрадиційні підходи до складних проблем, вносять конкретні пропозиції, роблять узагальнення та оцінюють рішення. Діалоги активізують людей, підвищують їх самокритичність та вимогливість, спонукають до виконання конкретних завдань. У статті висвітлені основні філософські погляди щодо важливості діалогу та дискусії в сучасному світі.

Ключові слова: діалог, дискусія, філософське пізнання, еволюція мислення, істина.

Summary

Skalatska O. V. Dialogue and discussion in the history of philosophical knowledge: the evolution of thinking. – Article.

The article examines the evolution of the debate in the context of philosophy from different historical periods. The author analyzes the approaches to this problem of great thinkers such as Socrates, Aristotle, Kant, Hegel and others. The work examines the features of discourse in Antiquity, the Middle Ages, and Modern Times. It was established that the key stimulus for the development of the discussion was the initial awareness of the internal dialectics of material, natural and social processes and phenomena by ancient philosophers. Philosophy is a discipline that always requires active discussion and debate, more than any other field of knowledge. It is in the free exchange of ideas and arguments that true philosophical reflection begins. Truth often emerges from arguments and debates, as they force us to revise our views and seek new approaches to solving problems. This axiom reflects a generally accepted fact in the philosophical community. There is no other field of human activity that has been so controversially evaluated as philosophy. Different schools of thought, philosophies and ideologies can have very different views on the same problem, which gives this field a special variety and multifacetedness. Such diversity of views stimulates the continuous development of philosophy, expands our horizons and helps us better understand the complex aspects of human existence. Dialogue and dialectical conversation contribute to the realization of objective truth and the achievement of a common goal, compared to a dispute, which is often filled with emotions and cases of temperament, where the desire to strike an opponent prevails over the search for truth. By searching for the truth in discussions, people develop unconventional approaches to complex problems, make concrete proposals, make generalizations, and evaluate solutions. Dialogues activate people, increase their self-criticism and demandingness, encourage them to perform specific tasks. The article highlights the main philosophical views on the importance of dialogue and discussion in the modern world.

Key words: dialogue, discussion, philosophical knowledge, evolution of thinking, truth.